

OD REDAKTORA NAUKOWEGO

Pedagogika szkolna, dydaktyka, aksjologia pedagogiczna oraz pedeutologia stoją wobec wielu wyzwań generowanych przez różne czynniki. Do głównych należą te, które warunkują zmiany w szkole, a tym samym zmiany w pracy wychowawczo-dydaktycznej i opiekuńczej nauczyciela.

W ostatnich dziesięciu latach jesteśmy świadkami podejmowania reformatorskich działań w zakresie podstawy programowej, programów nauczania, struktury przedmiotów. Zależnie od władzy politycznej powstają nowe pomysły na funkcjonowanie szkoły i kierowanie nią. Ta sytuacja wymaga od nauczyciela zmiany dotychczasowego sposobu pracy, często dostosowania się do nowych warunków, ale też stwarza szansę na zreformowanie własnego warsztatu pracy pedagogicznej: doboru zakresu celów wychowawczo-dydaktycznych, treści nauczania i wychowania, metod, zasad i środków.

Wskazane zjawiska stawiają przed pedagogiką szkolną, dydaktyką i aksjologią pedagogiczną nowe wyzwania. Priorytetem staje się integracja powyższych subdyscyplin w perspektywie stwarzania szans integralnego wychowania i integralnego rozwoju ucznia. Odpowiedzi na pytania: kim jest uczeń? jaki on jest? jaki powinien być? co należy zrobić, by permanentnie dążył do pełni człowieczeństwa? jakie są optymalne warunki, aby ten cel osiągnąć?, są ogniwem łączącym powyżej wskazane subdyscypliny.

Ważnym czynnikiem zmian w szkole jest rozwój mediów wirtualnych i aktywności dzieci i młodzieży w ich przestrzeni. Na uwagę w tym względzie zasługuje sztuczna inteligencja (AI). W tym kontekście przed pedagogiką szkolną stają nowe przedmioty badań: aktywność w sieci internetowej w perspektywie szans i zagrożeń, teorie i paradygmaty dydaktyczne będące fundamentem procesu wychowawczo-dydaktycznego w przestrzeni mediów wirtualnych, podstawa aksjologiczna rozwijania aktywności dzieci i młodzieży w rzeczywistości wirtualnej. Ponadto współczesna szkoła w ostatnich trzech latach stanęła wobec sytuacji przyjęcia dzieci i młodzieży z Ukrainy. Sytuacja ta wymagała podjęcia nowych zadań w perspektywie integracji społecznej i kreatywnej aktywności zawodowej nauczycieli.

Wiele ze wskazanych – w skrótowej formie – zagadnień z zakresu funkcjonowania szkoły, które generują nowe przedmioty badań i problemy badawcze dla

pedagogiki szkolnej, dydaktyki, aksjologii pedagogicznej i pedeutologii, zostały częściowo podjęte w niniejszym numerze „Roczników Pedagogicznych”. Ponadczasowym zagadnieniem w obszarze pedagogiki szkolnej i dydaktyki jest zjawisko niepowodzeń szkolnych. W swoim artykule analizuje je Anna Karpińska. Dużym walorem opracowania jest holistyczne podejście do problemu. Autorka koncentruje się na związku między niepowodzeniami szkolnymi a niedostosowaniem społecznym. Niepowodzenia szkolne powodują smutek, a ich przezwyciężenie wyzwala radość. Te dwa zagadnienia, radości i smutku, w ujęciu teoretycznym opisuje ks. Jacek Siewiora. Autor wskazuje, że smutek i radość są doświadczane przez osobę-podmiot, a jej podmiotowość daje szansę, aby smutek i radość stały się komponentami dojrzałego bytowania. Artykuł Ewy Piwo-warskiej wprowadza czytelnika w sferę dydaktyki edukacji wczesnoszkolnej i badań naukowych na ten temat. Autorka podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie: w jakich obszarach wystąpiły różnice odnoszące się do poznawanych przez dzieci w wieku wczesnoszkolnym obserwowanych bezpośrednio brył, których poznanie odbyło się z użyciem zmysłu dotyku, a także bez tej czynności?

Przedmiotem analiz Joanny Szymczak i Ewy Filipiak są uzyskane wyniki badań, których celem była odpowiedź na pytanie: jak uczniowie szkoły podstawowej z Ukrainy i Polski rozumieją pewne pojęcia związane ze szkołą? Na uwagę zasługują niepokojące dane: brak motywacji do uczenia się i brak sensu angażowania się w to, co proponuje szkoła. Można więc przypuszczać, że wartość poznawcza znajduje się na niskich pozycjach w ich hierarchii. Artykuł Bogusława Śliwerskiego wprowadza czytelnika w przestrzeń aksjologiczną młodych ludzi należących do harcerstwa. Autor ukazuje wyniki badań diagnostycznych wśród harcerzy i ich instruktorów aglomeracji łódzkiej. Główne pytanie brzmiało: jakie wartości są wyznawane przez harcerzy działających na terenie łódzkiej aglomeracji? Wyniki badań są alarmujące: harcerscy wychowawcy mają niską skuteczność oddziaływania na młode pokolenie. Dane przedstawione w badaniach Joanny Szymczak i Ewy Filipiak, a także Bogusława Śliwerskiego skłaniają do podjęcia intensywnych działań w zakresie edukacji aksjologicznej i wychowania ku wartościom w perspektywie dydaktycznej. W tym kontekście na uwagę zasługuje artykuł Małgorzaty Sławińskiej. Autorka prześledziła praktyki przedszkolne związane z zabawą dziecięcą w perspektywie etycznej. Dopełnieniem zagadnień aksjologicznych jest artykuł Agnieszki Laskowskiej, która analizuje podstawę programową wychowania przedszkolnego pod kątem struktury występujących w niej wartości.

Przedmiotem analiz są też zagadnienia z zakresu pedeutologii. Odnoszą się one do problemu kształcenia nauczycieli w Ukrainie i funkcji empatii w pracy

zawodowej nauczyciela. Maria Chepil i Oresta Karpenko analizują koncepcję zawodowej tożsamości przyszłych nauczycieli. Autorki wskazują na aktualność rozwoju stabilnej tożsamości zawodowej jako źródła odporności i zasobów do przezwyciężania trudności w czasie wojny. W kontekście pracy pedagogicznej nauczyciela i jego życia zawodowego na uwagę zasługuje artykuł ks. Stanisława Dziekońskiego. Autor ukazuje funkcję empatii w pracy pedagogicznej nauczyciela i jego rozwoju zawodowym, zwracając przy tym uwagę na problem wypalenia zawodowego. Ostatni z zamieszczonych w tym numerze czasopisma artykuł, autorstwa Oleny Bocharowej, podejmuje tematykę przemian społecznych jako czynnika rozwoju globalnego przemysłu edukacyjnego. Autorka podkreśla funkcję przemian edukacyjnych w tym zakresie.

Powyżej wskazane artykuły prezentują różnorodność zagadnień koncentrujących się na aktualnych problemach funkcjonowania placówek wychowania przedszkolnego i szkoły w wymiarze wychowawczo-dydaktycznym. Akcentują rolę nauczyciela i nowe wyzwania, które przed nimi wciąż stają, zwłaszcza przed nauczycielami na Ukrainie.

prof. dr hab. Krystyna Chałas
Redaktor naukowy numeru